

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมกับการดำเนินชีวิตในสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร

Cooperative Management to Develop the Achievement for Civil and Social Life Styles of the 6th Primary Students Watsomanut School Bangkok

พระมหาสุนทร ฐิตรัตน์ (แก้วกอนอก)¹ ชาวล ศิริวัฒน์² นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ³

Phramaha Sunton Thitaratanô (Kaewkongnok), Chaval Siriwat, Niwes Wongsuwan

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้นมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ 3) เสนอแนะข้อมูลวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับการดำเนินชีวิตในสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียน 30 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบหนึ่งกลุ่มทดลองก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 30 ข้อ ผลการวิจัยดังกล่าว พบว่า 1. ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เรื่องวัฒนธรรมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานและเรียนรู้เป็นกลุ่ม ซึ่งในระหว่างกิจกรรมการเรียนนั้นผู้เรียนแต่ละคนรู้จักแบ่งหน้าที่ และมีความรับผิดชอบในงานที่เป็นส่วนของตน ผู้เรียนเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เรียนรู้การเข้าสังคม เห็นใจผู้อื่น เรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคม

Received: 2021-09-16 Revised: 2021-10-14 Accepted: 2021-11-18

¹ สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Department of Social Studies Teaching, Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University. Corresponding Author e-mail: sairoong.bub@mcu.ac.th

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Faculty of Education,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

³ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Faculty of Education,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ผ่านกิจกรรมการทำงานกลุ่มโดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ทำให้นักเรียนได้เรียนทั้งสาระ
เนื้อหา

และได้ฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น และมีความสุขในการ
เรียน ผู้เรียนสามารถนำทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ 2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รายวิชา หน้าที่พลเมือง
วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เรื่องวัฒนธรรมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัด
โสมนัส กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์
คะแนนก่อนเรียน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 11.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 2.112 คะแนนหลัง
เรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 24.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 2.980 สรุปว่ามีผลทางการเรียนรู้
หลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ
สมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. เสนอแนะข้อมูลวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับการดำเนินชีวิตในสังคม ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) คุณครูควรสร้างความพึงพอใจให้
เกิดขึ้นกับนักเรียนในการเรียนเป็นเบื้องต้นและให้นักเรียนมีความรักความสามัคคีต่อเพื่อนร่วมชั้น
เรียน 2) คุณครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเพียรพยายามในการค้นคว้าหาความรู้และทำความเข้าใจ
เนื้อหาโดยการผ่านกิจกรรมกลุ่ม 3) คุณครูควรนำเทคนิควิธีการสอนโดยการนำเอา
เทคโนโลยีเข้าช่วยเพื่อให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้นและจะทำให้บรรยากาศน่าเรียน
มากขึ้น

คำสำคัญ (Keywords): การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ; ผลสัมฤทธิ์

Abstract

This research Research the objectives were as follow 1. To study cooperative management to develop the achievement 2. To study an achievement from pretest and posttest by using cooperative management 3. To suggest research data by cooperative management to develop the achievement for civil and social life styles of the 6th primary students Watsomanut School Bangkok. The example group for this research was the 6th primary students 1 classroom amount 30 persons doing by Purposive Sampling. The implements for this research were as, lesson plans and pretest posttest for data as number 30 points. The results of the research work were as follows: 1. Studies result from cooperative management to develop the achievement for civil and social life styles of the 6th primary students Watsomanut School Bangkok had found that they know for learning by group activities on their duties then respond by themselves and others which cultivate for learning and have been in social by using activity as concern with Thai culture which took them know

main points of subject and happy for using in everyday life. 2. Studies result from pretest and posttest achievement by using cooperative management to develop the achievement for civil and social life styles of the 6th primary students Watsomanut School Bangkok. It had found that they used cooperative management for pretest as average ($\bar{X}$) = 11.23, for standard deviation as (S.D.) = 2.112. For posttest had average as ($\bar{X}$) = 24.50, standard deviation as (S.D.) = 2.980. Then summary that posttest had score more pretest by significant for statistics at 0.05 along by hypodensity set. 3. Suggestions for research data by using cooperative management to develop the achievement for civil and social life styles of the 6th primary students Watsomanut School Bangkok. It had found that 1) teacher motivated satisfying for students at begin then students had harmonies to each other. 2) Teachers promote students to have effort by self-learning by using activities concern. 3) Teachers should take method teaching with technology or ai to bring them interesting the make goo environment too.

Keyword: Cooperative Learning; Achievement

บทนำ (Introduction)

ในปัจจุบันสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง เพราะวัฒนธรรมกับสังคม เป็นของคู่กัน มีผลเกี่ยวเนื่องกัน โดยเฉพาะในระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งสังคมก็แบ่งเป็นหลายเชื้อชาติ หลายศาสนา รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม กลุ่ม สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ควรมีการดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อมการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลาตามเหตุปัจจัย ต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้ เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งทางร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และ ทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็ม ศักยภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพ ในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ และได้กำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้ผู้คิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การมีทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่เกี่ยวกับประชาธิปไตย ตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมมาตรฐาน ส 21 เข้าใจ และปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 22 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคการปฏิรูปการศึกษา โดยกำหนดให้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติรวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ได้รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ในจุดมุ่งหมายหลักของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ตั้งจุดมุ่งหมายหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามข้อ 4 ว่า มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) การสอนแบบร่วมมือจึงเป็นวิธีการสอนที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ ได้ข้อมูลได้องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์เป็นวิธีหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่สัมพันธ์ กับชีวิตจริงได้รับการฝึกฝนทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ ทักษะการบันทึกความรู้ ทักษะการคิด ทักษะการจัดการกับความรู้ ทักษะการแสดงออกทักษะการสร้างความรู้ใหม่และทักษะการทำงานเป็นกลุ่มจัดว่า เป็นวิธีเรียนที่สามารถนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนที่มีคุณภาพได้ อีกวิธีหนึ่ง จึงนับว่าเป็นวิธีเรียนที่ควรนำมาใช้ได้ดีกับการเรียนการสอนปัจจุบันเพื่อให้การเรียนรู้ของ

นักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ที่นักเรียนมีความสามารถแตกต่างกันโดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ในการเรียนร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งนักเรียนจะบรรลุถึงเป้าหมายของการเรียนรู้ได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มไปถึงเป้าหมายเช่นเดียวกัน ความสำเร็จของตนเองก็คือความสำเร็จของกลุ่มด้วย การสอนจะมีหลักการตีแค่ไหนก็ตามหากการสอนนั้นไม่มีกวางแผนก็ไม่อาจสอนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด (พระเอกรัตน์ มหามงคโล (มาพะดุง), 2559)

การวางแผนการสอน เป็นภารกิจสำคัญของครูผู้สอน ทำให้ผู้สอนทราบล่วงหน้าว่าจะสอนอะไร เพื่อจุดประสงค์ใด สอนอย่างไร ใช้สื่ออะไร และวัดผลประเมินผลโดยวิธีใดเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมก่อนสอน การที่ผู้สอนได้วางแผนการสอนอย่างถูกต้องตามหลักการย่อมช่วยให้เกิดความมั่นใจในการสอน ทำให้สอนได้ครอบคลุมเนื้อหา สอนอย่างมีแนวทางและมีเป้าหมาย และเป็นการสอนที่ให้คุณค่าแก่ผู้เรียน ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญลักษณะ ขั้นตอนการจัดทำและหลักการวางแผนการสอน ตลอดจนลักษณะของแผนการสอนที่ดี เพื่อส่งผลให้การเรียนการสอนดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้จึงคงคุณค่าต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง ครูหรือผู้จัดการเรียนการสอนควรมีความกระตือรือร้นในการให้ความสำคัญต่อแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อีกเพื่อเป็นการนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สำหรับการสอนเรื่อง วัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยว วัฒนธรรมของไทยที่แสดงให้เห็นถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่ปฏิบัติสืบต่อกัน มาจนถึงปัจจุบันและวัฒนธรรมไทยยังเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ที่หล่อหลอมให้คนไทยมีความสามัคคีกัน และเป็นวิถีชีวิตที่ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม ที่ยังขาดแผนและวิธีการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่อง วัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส เพื่อจะมาทำการเรียนการสอนแก่นักเรียน เพื่อพัฒนาสติปัญญา รวมถึงการอบรมนักเรียนให้รู้จักรักในวัฒนธรรมไทย การประพฤติตนให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น การเป็นบุคคลที่สม่ำเสมอเพื่อประโยชน์และความสุขของนักเรียนและครอบครัวรวมถึงประเทศชาติเป็นแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและมีจิตสำนึกที่ดีในเรื่องความเป็นไทย อีกแนวทางหนึ่งให้คงอยู่คู่ประเทศไทยตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับการดำเนินชีวิตในสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน วัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้วิธีการ จัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อเสนอแนะข้อมูลวิจัยการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับการดำเนินชีวิตในสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับการดำเนินชีวิตในสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร ซึ่งทางผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นงานวิจัยแบบเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-Experimental Research) โดยใช้วิจัยแบบหนึ่งกลุ่มทดลองก่อนเรียน – หลังเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามสภาพความเป็นจริง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบทดสอบในการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับการดำเนินชีวิตในสังคม ที่ปรับแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจความเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคู่มือการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบการเรียน แล้วนำผลการตรวจสอบมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC หาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ (Reliability) หาค่าวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน (Pre-test) และ(Post-test) มีค่า IOC = 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้ ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าความเบี่ยงเบน (S.D.) วิเคราะห์หาค่าคุณภาพของเครื่องมือ ตรงตามเนื้อหา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC ความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ (Reliability) และ วิเคราะห์หาค่า t-test

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับ การดำเนินชีวิตในสังคม เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับ การดำเนินชีวิตในสังคม เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีสมาธิในการเรียน มีระเบียบวินัย ทั้งทางกาย และ วาจา นักเรียนมีนิสัยในการทำงานเป็นกลุ่ม มีการแบ่งการทำงานกันอย่างเป็นระบบ รู้จักทำหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี และรักษาเวลาในการทำงานอย่างตรงเวลา ตามที่ผู้สอนกำหนด มีความสามัคคีกันในการทำงาน รักษากฎระเบียบของกลุ่ม ศึกษาค้นคว้า และ แสวงหาความรู้ด้วยความตั้งใจ นักเรียนสามารถลงมือปฏิบัติด้วยตัวเองได้ในการแสวงหาความรู้ นักเรียนแต่ละกลุ่มกล้าพูด กล้าคิด กล้าแสดงออก ทำให้ ผู้เรียนสามารถบรรลุผลตามเป้าหมายของการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานที่ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ตอนที่ 2 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับ การดำเนินชีวิตในสังคม เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานครสามารถสรุปผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รายวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับ การดำเนินชีวิตในสังคม เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร

การจัดการเรียนรู้	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ค่าความเฉลี่ยของผลต่าง	T-Test	Sig.
การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ	ก่อนเรียน	30	11.23	2.112	13.27	38.396*	0.000
	หลังเรียน	30	24.50	2.980			

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับการดำเนินชีวิตในสังคม เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 8.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 1.508 คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 17.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 1.478 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับการดำเนินชีวิตในสังคม เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร หลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 3 เสนอแนะข้อมูลวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับการดำเนินชีวิตในสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร 1) คุณครูควรสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในการเรียนเป็นเบื้องต้นและให้นักเรียนมีความรักความสามัคคีต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียน 2) คุณครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเพียรพยายามในการค้นคว้าหาความรู้และทำความเข้าใจในเนื้อหาโดยการผ่านกิจกรรมกลุ่ม และ 3) คุณครูควรนำเทคนิควิธีการสอนโดยการนำเอาเทคโนโลยีเข้าช่วยเพื่อให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้นและจะทำให้บรรยากาศน่าเรียนมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับการดำเนินชีวิตในสังคม เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. จากการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับการดำเนินชีวิตในสังคม เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานและเรียนรู้เป็นกลุ่ม ซึ่งในระหว่างกิจกรรมการเรียนนั้นผู้เรียนแต่ละคนต้องรู้จักแบ่งหน้าที่ และมีความรับผิดชอบในงานที่เป็นส่วนของตน ผู้เรียนต้องเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นการปลูกฝังนักเรียนให้เรียนรู้การเข้าสังคม การเห็นใจผู้อื่น เป็นการเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคม ผ่านกิจกรรมการทำงานกลุ่มโดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ทำให้นักเรียนได้เรียนทั้งสาระเนื้อหา และได้ฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น และมีความสุขในการเรียน ผู้เรียนสามารถนำทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับ อภรณ์ ใจเที่ยง (2550) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือหรือแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถต่างกัน ได้ร่วมมือกันทำงานกลุ่มด้วยความตั้งใจและเต็มใจรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ในกลุ่มของตน ทำให้งานของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายของงานได้ สอดคล้องกับ ประกายแก้ว แพรโคกสูง (2541) ได้สรุปไว้ว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง การจัดกิจกรรม การ

เรียนการสอน โดยครูแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มละ 3-6 คน ภายในกลุ่มผู้เรียนจะมีระดับความสามารถที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด การเรียน ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตน และรับผิดชอบต่อของกลุ่มโดยที่สมาชิกกลุ่มจะได้รับผลประโยชน์จากการทำงานร่วมกันเท่า ๆ กัน

สรุป การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึงการจัดการเรียนการสอนที่มีการแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มละ 3 - 6 คน โดยมีครูเป็นโค้ชคอยแนะนำ แต่นักเรียนจะมีการแบ่งหน้าที่ แบ่งงาน และความรับผิดชอบ ทำให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มที่มีความสามารถต่างกัน ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนต้องรับผิดชอบในงานส่วนของตน และส่วนของกลุ่มโดยที่สมาชิกในกลุ่มจะได้ประโยชน์จากการทำงานเท่า ๆ กัน

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เรื่อง วัฒนธรรมไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผลจากการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กระบวนการสอนดังกล่าวทำให้ผู้เรียนมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานและเรียนรู้เป็นกลุ่ม ซึ่งในระหว่างกิจกรรมการเรียนนั้นผู้เรียนแต่ละคนรู้จักแบ่งหน้าที่ และมีความรับผิดชอบในงานที่เป็นส่วนของตน ผู้เรียนเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เรียนรู้การเข้าสังคม เห็นใจผู้อื่น เรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคม ผ่านกิจกรรมการทำงานกลุ่มโดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทำให้นักเรียนได้เรียนทั้งสาระเนื้อหา และได้ฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น และมีความสุขในการเรียน ผู้เรียนสามารถนำทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียน มีระเบียบวินัย ทั้งทางกาย และ วาจา นักเรียนมีนิสัยในการทำงานเป็นกลุ่ม มีการแบ่งการทำงานกันอย่างเป็นระบบ รู้จักทำหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี และรักษาเวลาในการทำงานอย่างตรงเวลาตามที่ผู้สอนกำหนด มีความสามัคคีกันในการทำงาน รักษากฎระเบียบของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานที่ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ พุทธพร มอญขาม (2559) ศึกษาแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่องพลเมืองดีกลุ่ม สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนมีนัยสำคัญทาง สถิติระดับ 0.5 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6827 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนคิดเป็นร้อยละ 68.72 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่อง พลเมืองดีอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญาพร มะยมหิน (2555) ที่กล่าวว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ

ร่วมมือโดยวิธีแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ ในวิชาคอมพิวเตอร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการ เรียนรู้แบบร่วมมือโดยวิธี แบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการ เรียนรู้แบบร่วมมือ โดยวิธี แบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ มีเจตคติต่อการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์หลังเรียนสูง กว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการ จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยวิธี แบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ มีเจตคติต่อการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์หลัง เรียนสูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (2558) ที่ได้กล่าวไว้ในเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการแต่งฉันทน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยวิธีการจัดการเรียนแบบร่วมมือ (STAD) กับแบบนิรนัยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือ (STAD) กับแบบนิรนัยมีความแตกต่างกัน โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่เรียน ด้วยวิธีการสอนแบบร่วมมือ (STAD) สูงกว่าแบบนิรนัยอย่างมีนัย สำคัญที่ระดับ 0.1

องค์ความรู้จากการวิจัย (Research Knowledge)

ผลการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รายวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม กับการ ดำเนินชีวิตในสังคม เรื่อง วัฒนธรรมไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัสส กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการ ทำงานและเรียนรู้เป็นกลุ่ม ซึ่งในระหว่างกิจกรรมการเรียนนั้นผู้เรียนแต่ละคนรู้จักแบ่งหน้าที่ และมีความรับผิดชอบในงานที่เป็นส่วนของตน ผู้เรียนเรียนรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นการปลูกฝัง ให้เรียนรู้การเข้าสังคมผ่านกิจกรรมการทำงานกลุ่ม โดยมีเนื้อหาเรียนเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ทำให้นักเรียนได้ทั้งสาระเนื้อหา และคุณธรรม ที่จะนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถสรุปเป็น ประเด็นได้ ดังนี้

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รายวิชา หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสมนัส กรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ควรเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือเน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและให้นักเรียนสามารถลงมือปฏิบัติจริงได้ด้วยตนเอง มีการแบ่งหน้าที่ แบ่งส่วนงาน และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน อันจะเป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยตรงกับตัวนักเรียนเองในการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น และเป็นการสร้างความรู้ที่คงทนให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน

1.2 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับนักเรียนเท่าๆกัน คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้นต้องให้ผู้เรียนทุกคนได้แสดงออกถึงความสามารถของนักเรียนที่แตกต่างกันออกไป โดยอาศัยการทำงานกลุ่มนั้น มีการรับฟังและการแสดงความคิดเห็นต่างๆที่มีความหลากหลายเป็นต้น และต้องสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้ที่เห็นคุณค่าความสำคัญของผู้อื่น และตัวนักเรียนเอง โดยครูคอยให้คำแนะนำ และเป็นพี่ปรึกษาที่ดี

1.3 การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้น ครูผู้สอนต้องจัดทำคู่มือครู เพื่อเป็นการศึกษาและวางแผนในการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา และตัวนักเรียน เช่น การจัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การตรวจเช็คอุปกรณ์สื่อการสอนให้มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อนักเรียน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำกิจกรรม เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น แล้วนำผลการเรียนมาเปรียบเทียบกันในแต่ละกลุ่มสาระว่า หลังจากใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือแล้ว ผลสัมฤทธิ์มีความเหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไร เป็นต้น

2.2 ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือไปเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับกระบวนการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่นๆ

2.3 ควรมีการประเมินผลความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อเป็นการนำผลการประเมินมาเป็นแนวทางในการแก้ไข และพัฒนากระบวนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- พระเอกรัตน์ มหามงคโล (มาพะดุง). (2559). *การสอนแบบร่วมมือเรื่องความเป็นไทยสาระหน้าที่
พลเมืองเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนาดีวิทยา
ตำบลนาดี อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์*. ปรินญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). *หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง)*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ประกายแก้ว แปรโคกสูง. (2541). *ประสิทธิภาพการสอนสุขศึกษาและพลศึกษา*. บุรีรัมย์: บุรีรัมย์
การพิมพ์.
- พุทธพร มอญขาม. (2559). *การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่องพลเมืองดี
กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. การค้นคว้าแบบ
อิสระการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.